

Jan Siebelink

De blauwe nacht

ROMAN

2014

DE BEZIGE BIJ

AMSTERDAM

Voor Gem

De vrouw van Potifar sloeg de ogen op Jozef en ze zei: Kom bij mij liggen. Maar hij weigerde. [...] En de vrouw zei 's avonds tegen haar man: Die Hebreeuwse slaaf wilde bij mij liggen, maar ik verhief mijn stem. Toen ontbrandde Potifar in toorn.

Genesis 39:1-23

Là, tout n'est qu'ordre et beauté,
Luxe, calme et volupté

Uit: 'L'Invitation au voyage' van
Charles Baudelaire

DEEL EEN

Sneeuw

Hij was in staat geweest haar te doden. Van die aandrift was niets meer over. Er was iets anders voor in de plaats gekomen. Daar kon hij nog geen woorden voor vinden. Iets was hem op dat moment overkomen. Een inzicht, een inslag van buitenaf. Een verlichting.

Daar hield zijn denken op.

Simon opende de deur naar de overloop, keek achterom de kamer in, die in een compact donker lag. Hij kon niet het minste onderscheiden, en toch zag hij haar blik. Geen ogen. Hij werd strak aangekeken. En langzaam begon uit die donkerte het gezicht te verschijnen. Uit dat bewegingloze, duistere masker klonk zacht maar dwingend: 'Ik wil dat je blijft, juist nu.'

Maar hij kon niet meer terug, was de grens al over.

'Ga rustig slapen. Mij kan niets overkomen.'

Hij trok de deur langzaam achter zich dicht. Op de bovenste trede overwoog hij nog een kort moment om toch de nacht bij haar door te brengen. Zij zou naast hem liggen, maar hij verwierp de gedachte haar weer helemaal voor zich te winnen.

Hij daalde de vier trappen af, trok de voordeur open, zag dat de sneeuwstorm nog verder was aangewakkerd. Hij schermde zijn gezicht af, liep over het midden van de straat, in de verse sporen van een auto. Op de Place de l'Odéon zou hij zeker een taxi vinden die hem naar zijn auto op de parking van Porte d'Auteuil kon brengen. In de bizarre staat van intense kalmte en vrede die nu over hem was gekomen wilde hij proberen vannacht nog thuis te komen. Voor Martha. Elsa zou waarschijnlijk niet meer op hem wachten en al slapen.

Simon sloeg een hoek om, nog een, leek onder te gaan in het aanzwellende geraas van de storm, dacht een moment te worden opgenomen, regelrecht de ondoordringbare, loodkleurige hemel in, weggenomen zonder de dood te zien.

Een taxi stopte naast hem. Simon maakte een afwerend gebaar. Was het door de verbijsterende vredigheid na die lust om te verkrachten en te doden, nee om te doden en dan te bezitten, of had het verpletterende tumult van de storm, met de aanhoudende sneeuw in zijn ogen, hem in een diepere verdoving gebracht?

De taxichauffeur had het portierraam opengedraaid en keek hem nadrukkelijk aan. 'Waar moet u naartoe?'

Simon wees met een vaag gebaar achterom, waar de hoteldependance ongeveer moest zijn. Met enige moeite maakte hij duidelijk waar zijn auto stond en vertelde dat hij nog naar zijn huis in Médan wilde.

'Grote kans dat uw auto ingesneeuwd is. We gaan kijken. Verstandig lijkt het me niet, hoewel de sneeuwval aan de westelijke rand van de stad iets minder hevig is. De N13 is nog niet afgesloten. Voor zolang het duurt dan.'

Hij legde die woorden naast zich neer en stapte in.

Bij de Porte d'Auteuil rekende Simon af, gaf een flinke fooi.

'Ik kan u voor een goed prijsje naar huis brengen. Het is levensgevaarlijk op de weg.' De taxichauffeur ging met Simon de trap op naar de parkeerplaats.

De auto stond op zijn vaste plaats, in het eerste vak bij de uitgang. De taxichauffeur veegde met zijn arm een berg sneeuw van de auto. Een Citroën DS 19. Daar reed De Gaulle in. Nee, niet in een bordeauxrode. De man herhaalde zijn voorstel.

‘Het weer wordt er vannacht niet beter op. Er was al een dodelijk ongeluk. U neemt te veel risico als u zelf achter het stuur kruipt.’ Hij veegde sneeuw van de achterraut. ‘Hoe mooi die auto ook is...’

Simon beduidde dat hij zich wel redde. Met zijn arm haalde de taxichauffeur nog een dikke laag van de voorruit. Hij bekeek de auto in de halo van licht die een lantaarn gaf.

Simon haalde uit de binnenzak van zijn colbert twee losse Gauloises tevoorschijn, gaf er een aan de taxichauffeur. Met hun hoofd achter de auto, zo veel mogelijk uit de wind, staken ze de sigaret op, inhaleerden diep.

‘Als u toch alleen op weg gaat, zou ik de N13 nemen, die via Villennes-sur-Seine naar Médan gaat. Die weg volgt minder strak de grillige bochten van de Seine.’

‘Je me débrouille, monsieur. Vous êtes extrêmement gentil. Merci.’

De taxi reed terug naar de stad. Simon keek naar de verdwijnende achterraut tot hij de hoek omsloeg, richting rue d’Auteuil, dan over de Seine langs de Citroënfabrieken, naar de avenue Émile Zola. Via de avenue de La Motte-Picquet, naar het Champs-de-Mars en dan zat je al midden in Parijs. Hij kon die weg wel dromen. Als hij wilde, als hij werkelijk wilde, kon hij in een halfuur bij zijn dochter zijn. Hij verlangde naar Elsa, maar hij ging naar Médan. Martha zou hij alles vertellen. Niets mocht geheim blijven. De zwaarte van de tocht die komen ging zou de bekentenis verlichten. Niets zou verzwegen blijven.

DEEL TWEE

De Seine stroomde hier, op een zestig kilometer ten westen van Parijs, een lange bocht beschrijvend, om tientallen dichtbegroeide eilandjes heen. Het zonlicht verdeelde zich die zachte dag in korte flitsen over het water.

Een van de eilanden behoorde tot het domein van Simon en Martha Aardewijn. Een roeiboot lag op het zand getrokken. De riemen lagen in de boot, met hun ijzeren ringen om de pinnen in de brede rand. Tè midden van de woeste begroeiing stond een eenvoudig ingericht strandpaviljoen. Het was ooit een jachthut geweest. Volgens de eigenaar van de Bar-Tabac in het dorp zou het ook door wilgenteensnijders als onderkomen zijn gebruikt.

Meeuwen pikten een vis uit het water op. Achter het bouwsel begonnen ze erom te vechten, met snerpend gekrijs, uit het zicht van Martha, die met hun kleindochter aan de waterkant speelde, ook uit het zicht van Simon, die op het terras in een boek bladerde en notities in een blocnote maakte. In de kleine keuken, die donker was door al het opgeschoten struikgewas rond het paviljoen, was Elsa bezig het nagerecht te bereiden.

Diderot, die op de blauwe flagstones lag te slapen, werd

wakker, strekte zijn kop, rook resten paté. De hond keek Simon strak in de ogen, zijn kop helemaal schuin.

‘Het is niet goed voor je... Vooruit dan.’ Hij gaf hem een stukje brood met paté, legde zijn hand op de platte, warme kop, kustte hem op beide ogen.

De familie had deze zondag het middagmaal op het eiland gebruikt. In de verte lag, hoog tegen de weg die dwars door Médan liep, bijna onzichtbaar door de boomgaard, het huis dat ‘les Glycines’ heette. De blauweregen die tegen de muren groeide bracht geluk. Het was oorspronkelijk het verblijf dat Émile Zola voor zijn gasten had laten bouwen. Na de dood van de schrijver in 1902 werd het verhuurd aan bewonderaars en op een dag stond het te koop. Er lag een stuk grond bij, dat evenwijdig aan Zola’s tuin tot aan de rivier liep. Ruim drie are groot.

Die tuin had vanaf het eerste moment grote indruk op Simon gemaakt vanwege de eeuwenoude slangenmuur waartegen, in waaivorm, leifruit was geplant. In de holtes van de muur kon de temperatuur ’s zomers oplopen tot boven de vijfenveertig graden. In die oven rijpte het fruit voorbeeldig.

Sinds Simons pensionering als ambtenaar hadden ze zich definitief in Médan gevestigd. Een klein dorp, met een Bar-Tabac, een bakker en een kruidenier. De slager en visboer kwamen twee keer per week uit het nabijgelegen Villennes-sur-Seine langs.

Zijn dochter kwam uit de schaduw van de keuken op hem toe, bukte zich, pakte *À rebours* uit zijn handen.

‘Huysmans beschrijft hierin toch de beroemde kassen van Fontenay-aux-Roses? Ik zou daar graag eens met je gaan kijken. Het ligt vlak onder Parijs.’

‘Dat gaan we zeker doen.’

Ze legde het boek neer en ging terug naar de keuken.

Hij volgde haar met zijn blik.

Op de drempel keek Elsa om.

De zon scheen voluit over het eiland, met zijn chalet, het altijd bewegende blad van de wilgen, en strooide al dat bewegende over vader en dochter uit.

‘Ik zie helemaal geen vissen,’ riep zijn kleindochter.

‘Ik kom eraan.’

Simon stond op en liep naar het strandje, waar Martha met Cielke stond.

‘Kom mee. Verderop in de kreek, bij de oude aanlegsteiger, zitten hele scholen.’

Op hun hurken gingen ze alle drie aan de rand van het water zitten, dat hier rustiger was en zacht tegen de gevlochten beschoeiing kabbelde.

Simon liet Cielke het ondoordringbare van het water zien. Maar als je wat langer naar één plek keek, zag je onder dat dunne laagje drijvend stof de heldere diepte.

‘Kijk goed. Daar. Al die bewegende schaduwen.’

Het meisje boog zich tot vlak boven het oppervlak, terwijl Martha haar vasthield. Een dichte school kleine visjes gleed naar de oever, spatte ineens, als bij toverslag, in alle richtingen uiteen, als fijn glaswerk dat in stukken breekt.

Simon had naar Sarah Vaughan geluisterd, het ritme op het stuur meegetikt. Het was vochtig in de lucht. Dan kwam de muziek altijd zuiverder door.

Hij zette de radio uit. Rook hij verbrande olie in de auto? De ds had vorige week zijn 200.000-kilometerbeurt gehad.

Nee, hij dacht dat hij zich vergiste.

‘Ik zou best met je mee willen,’ had Martha tegen hem gezegd. ‘Weer samen naar ons mooie winkeltje.’

‘Ik denk er ook vaak aan,’ had hij geantwoord. ‘Het was een mooie tijd.’

Van de erfenis die Martha had gekregen waren ze in de rue Jacob op nummer 12 een antiquarische poëziewinkel begonnen. Samen hadden ze op rommelmarkten naar dichtbundels gescharreld en veilingen afgelopen. Deze periode had Simon als een van de hoogtepunten in zijn huwelijk ervaren. Er kwamen weinig klanten in de winkel, hoewel die ideaal lag tussen antiquairs, kunstgalerieën en een goede brocantezaak. Ze slaagden er zelfs niet in quitte te spelen, teerden snel in.

Toen Elsa, ruim vijf jaar later, in Parijs een vaste baan

kreeg als docente Engels aan de internationale school op de boulevard Raspail besloot Martha haar zaak, met hartzeer, op te geven. Hun dochter betrok de voormalige winkel en Cielke kwam bij haar grootouders in huis.

Via de steil oplopende ingang reed hij de parking van Porte d'Auteuil op.

Simon parkeerde zijn auto, pakte zijn tas, en gaf de gardien een amicale hand.

‘Monsieur Vinterre, regarde.’

Hij wees op een auto die na Simon de parkeerplaats was opgereden. Van de achterbank werd een man opgetild en in een rolstoel gezet. Hij droeg het kakiuniform van het Franse leger, een kepie met smalle, rode band. Een jonge beroeps-officier, opgeleid in de prestigieuze militaire academie van Saint-Cyr. Zonder armen en benen. Op een landmijn getrapt van het Algerijnse bevrijdingsleger.

Simon had geen zin de rolstoel voorbij te zien komen, stak het enorme verkeersplein van Auteuil over, met in het midden zijn waterbassins en hoge fonteinen, en haastte zich naar de metro-ingang.

Binnen een uur zou hij in de Bibliothèque Nationale zijn.

‘Vinterre,’ zei hij zacht in zichzelf en glimlachte. Zijn voor Fransen onuitspreekbare naam had hij eens letterlijk vertaald: vin-de-terre. Dat was al snel Vinterre geworden.

Simon vulde een aantal formulieren in. De drie afleveringen die van Mallarmés tijdschrift *La dernière mode* verschenen waren, moesten vanwege hun extreme zeldzaamheid via een speciale procedure worden aangevraagd. Daar ging een groot deel van de morgen mee heen.

Tot zijn ergernis blokkeerde zijn schrijven. Niet zijn denken. De rol van de dandy moest aan de orde komen, ook de femme fatale, de decoratiewoede, de religie van de decaden-ten, de liefde voor de snuisterij.

Iedereen was gehuld in zijn eigen stilte, raadpleegde een in-folio, bladerde of staarde voor zich uit. Vandaag had hij flink willen opschieten. Maar Simon merkte dat hij te gespannen was om een zin op papier te krijgen. Mist in zijn hoofd, alsof hij op het punt stond een zware griepaanval te krijgen. Hij wist waarover hij wilde schrijven, leefde al een leven lang met zijn onderwerp, was in zekere zin een man van het fin de siècle geworden, maar nu ging zijn denken alle kanten op. Hij hoorde de fiacres op de keien van de rue Denis, het suizen van de roodgloeiende kousjes in de gaslantaarns, te onbestemd om er wat mee aan te vangen. Simon, hevig teleurgesteld over zijn onmacht, schoof het schrijfblok van zich af, keek omhoog naar de lampen die hem vanuit de verre plafonds beschenen.

Het was bijna lunchtijd.

Hij moest een doorbraak forceren, trok het schrijfblok weer naar zich toe om zo precies mogelijk zijn centrale gedachte te formuleren waarover hij met zijn promotor zo uitgebreid had gesproken.

‘Ik heb het vermoeden dat er een geheim verband bestaat tussen alle verschijnselen van het fin de siècle, of het nu gaat om de bloemperken in het Luxembourg, een roman van Huysmans of een schilderij van Gustave Moreau. Ze hebben iets met elkaar te maken. Dat scheppende idee wil ik vangen op een manier zoals nog nooit is vertoond.’

Hij herlas zijn zinnen, hoorde het gerommel van de vertrekkende bezoekers niet en schreef door.

‘Elk tijdperk heeft een verborgen kern, heeft een eigen gezicht. Ja, er is, daar geloof ik in, een relatie tussen de meest heterogene aspecten van een tijd...’

Hij dacht aan zijn eigen tijd, de nieuwe film met Audrey Hepburn, zijn bordeauxrode Citroën DS, de OAS die bijna dagelijks bommen gooit op volle terrassen in Parijs. Ook daarin zat een geheimzinnig verband.

Gewiegd door de beelden die deze gedachten in hem opriepen sloot Simon even zijn ogen. Hij had moeite om terug te keren naar de werkelijkheid. Hij moest zichzelf niet bedriegen. Zoveel verder was hij vanmorgen niet gekomen. Toch bleef hij een tevreden gevoel houden.

Hij verliet de bibliotheek, via de uitgang die op de rue de Richelieu uitkwam, vond een vrije telefooncel. Hij wilde met Martha zijn opgetogenheid delen, maar ze begon meteen toen ze zijn stem hoorde te praten.

‘Simon, professor Cruyswijk is dood.’

‘Ik dacht juist heel sterk aan hem vanmorgen. Maar, maar dit kan betekenen dat mijn hele proefschrift...’

‘Er is een herdenkingssamenkomst in het Academieggebouw...’

‘Ik had al zo lang contact met hem. Hij wist wat ik wilde.’

De aanvankelijke voldoening over de ochtend was verdwenen.

Hij kon niet meer terugkeren naar de studiezaal. Simon nam de metro naar Saint-Germain-des-Prés. Vreemd genoeg voelde hij ook opluchting. Onverwacht overleden. Zijn promotor kon er soms intens moe uitzien.

Mij mankeert niets, dacht Simon. Behalve het licht in mijn rechteroog. Ergens in zijn hoofd was op een zeker moment, in een fractie van een seconde, een vernauwing opgetreden. Een infarct, namen de artsen aan. Om de drie maanden werden zijn ogen gecontroleerd. De situatie was stabiel.